

Nd.

563. Frumvarp til raforkulaga.

(Eftir 3. umr. í Ed.)

I. KAFLI

Um vinnslu raforku.

1. gr.

Ríkinu einu er heimilt að reisa og reka raforkuver, sem eru stærri en 100 hestöfl. Réttur sá, sem ríkinu er áskilinn samkv. 1. málsgrein, verður ekki framseldur, nema samþykki Alþingis komi til.

Við gildistöku þessara laga er þó þeim, sem eiga og reka eða eiga í smíðum raforkuver, sem eru stærri en 100 hestöfl, heimilt að reka þau áfram, og ráðherra er heimilt að leyfa aukningu á þessum raforkuverum, allt að fullri fyrirhugaðri virkjun, enda sendi eigendur þeirra uppdraetti og greinargerðir um framkvæmdirnar innan 6 mánaða frá gildistöku laganna, og setur ráðherra þau skilyrði fyrir slíkum leyfum, sem hann telur nauðsynleg, að fenginni umsögn raforkumálastjóra.

Enn fremur er ráðherra heimilt að fengnum tillögum raforkumálastjóra að veita sveitarfélagi, einstökum manni eða félagi leyfi til að reisa og reka raforkuver allt að 2000 hestöflum að stærð til að fullnægja rafafliþörf sinni, ef rafmagnsveitur ríkisins eða héraðsveitur geta eigi eða óska eigi að láta rafaflið í té.

2. gr.

Nú hefur ráðherra veitt einkarétt til að koma upp og reka héraðsveitu á tilteknu orkuveitusvæði, sbr. 14. gr., og er þá engum öðrum en einkaréttarhafa heimilt að reisa og reka raforkuver, sem er 100 hestöfl eða minna að stærð, innan takmarka orkuveitusvæðisins, nema leyfi ráðherra komi til. Ráðherra leitar álits raforkumálastjóra og stjórnar hlutaðeigandi héraðsveitu, áður en hann veitir leyfið. Um orkuver, sem fyrir eru á orkuveitusvæðinu, fer eftir ákvæðum 18. gr. um orkuveitur, eins og við á.

II. KAFLI

Um rafmagnsveitur ríkisins.

3. gr.

Ríkisstjórnin setur á stofn og starfrækir rafmagnsveitur, er vera skulu eign ríkisins og reknar sem fjárhagslega sjálfstætt fyrirtæki með sérstöku reikningshaldi undir umsjón þess ráðherra, er fer með raforkumál. Stofnunin skal heita: rafmagnsveitur ríkisins.

4. gr.

Raforkumálastjóri hefur í umboði ríkisstjórnarinnar yfirumsjón með rafmagnsveitum ríkisins, rekstri þeirra og framkvæmdum.

5. gr.

Ráðherra ræður að fengnum tillögum raforkumálastjóra framkvæmdastjóra til að annast um daglega stjórn rafmagnsveitna ríkisins og hafa umsjón með rekstri þeirra. Nefnist hann rafmagnsveitustjóri ríkisins. Ráðherra setur honum erindisbréf.

Rafmagnsveitustjóri hefur prókúruumboð fyrir rafmagnsveitur ríkisins og skuldbindur þær samkvæmt reglum um prókúru að svo miklu leyti sem ekki er öðruvísi ákveðið.

Um ráðningu og kjör annarra fastra starfsmanna fer eftir ákvæðum reglugerðar.

6. gr.

Rafmagnsveitur ríkisins skulu hafa það verkefni að afla almenningi og atvinnuvegum landsins nægrar raforku á sem hagfelldastan og ódýrastan hátt með því að vinna hana sjálfar, kaupa eða taka við henni frá öðrum orkuverum eða orkuveitum, veita orkunni um landið og selja hana í heildsölu héraðsrafmagnsveitum, er stofnsettar eru til að taka við orkunni og veita henni til neytenda innan héraðs eða á orkuveitusvæði.

Rafmagnsveitur ríkisins geta einnig gerzt meðeigandi í orkuverum og orkuveitum annarra eða tekið þær á leigu og starfrækt þær eða tekið þátt í starfrækslu þeirra eftir sérstökum samningi.

Rafmagnsveitum ríkisins er heimilt að selja raforku beint til neytenda á þeim stöðum, þar sem héraðsveita er ekki fyrir hendi, eða annars staðar með samþykki héraðsveitunnar.

7. gr.

Engum nema rafmagnsveitum ríkisins er heimilt að selja raforku í heildsölu. Þó mega Reykjavíkurborg, Akureyrarkaupstaður, Siglufjarðarkaupstaður, Ísafjarðarkaupstaður og Andakilsárvirkjun selja héraðsrafmagnsveitum sínum og rafmagnsveitum ríkisins raforku í heildsölu frá orkuverum þeim, sem aðilar þessir eiga og reka eða eiga í smíðum samkv. 1. gr.

Réttur sá, sem rafmagnsveitum ríkisins er áskilinn samkvæmt 1. málsgrein, verður ekki framseldur, nema samþykki Alþingis komi til.

8. gr.

Áður en hafizt er handa um að reisa, kaupa eða leigja orkuver eða orkuveitu, skal raforkumálastjóri hafa látið fara fram rannsókn á því, á hvern hátt verði heppilegast fullnægt raforkuþörf þess héraðs eða landshluta, sem hinni fyrirhuguðu orkuveitu er ætlað að ná til, sbr. og 47. gr. Að lokinni þeirri rannsókn sendir raforkumálastjóri ráðherra tillögur sínar um hinar fyrirhuguðu framkvæmdir. Tillögum sínum til ríkisstjórnarinnar lætur raforkumálastjóri fylgja nauðsynlegar kostnaðar-áætlanir, greinargerð um skilyrði fyrir orkuvinnslu eða orkukaupum og orkusölu og nákvæmar áætlanir um tekjur og gjöld af virkjunum.

Kostnað allan við þessar rannsóknir svo og við annan undirbúning skal greiða úr ríkissjóði, eftir því sem fé er veitt í því skyni og að svo miklu leyti sem ekki er séð fyrir fé til þeirra á annan hátt, sbr. einnig 36. gr. Ef ráðizt er í framkvæmdirnar, skal þessi undirbúningskostnaður talinn með stofnkostnaði þeirra.

9. gr.

Nú telur ráðherra að fengnum tillögum raforkumálastjóra rétt að reisa ný orkuver eða koma upp nýjum orkuveitum eða auka við hin fyrri orkuver eða orkuveitur eða festa kaup á slíkum mannvirkjum, og leitar hann þá til þessa samþykkis Alþingis og gerir jafnframt tillögur um það, á hvern hátt fjár til þeirra framkvæmda skuli aflað. Tillögum sínum til Alþingis lætur ríkisstjórnin fylgja nákvæmar áætlanir um tekjur og gjöld af þessum virkjum.

Þó getur raforkumálastjóri látið gera minni háttar aukningu á orkuveri og orkuveitum, er hann telur þess brýna þörf, áður en samþykki Alþingis er fengið, og tekið til þess bráðabirgðalán, sbr. 35. gr., 2. tölul., að fengnu samþykki ráðherra.

10. gr.

Nú er ákveðið að reisa raforkuver eða koma upp raforkuveitu, og annast þá rafmagnsveitur ríkisins um þær framkvæmdir allar.

11. gr.

Ráðherra setur að fengnum tillögum raforkumálastjóra og rafmagnsveitustjóra gjaldskrá um raforkusölu frá rafmagnsveitum ríkisins.

Tekjum rafmagnsveitna ríkisins skal varið til greiðslu rekstrarkostnaðar hinna einstöku raforkuvirkja, þar með talið stjórn, gæzla, viðhald, vaxtagreiðslur og hæfilegar afborganir lána miðað við fyrningu. Enn fremur skal árlega leggja hæfilega upphæð í varasjóð, allt að 10% af heildartekjum.

Tekjuafgangur sá, sem eftir verður, þegar fé hefur verið lagt í varasjóð, skal renna í raforkusjóð.

12. gr.

Raforkumálastjóri skal árlega senda ráðherra efnahags- og rekstrarreikning rafmagnsveitna ríkisins svo og kostnaðarreikning fyrir þau virki, sem eru í smíðum, enn fremur skýrslu um starfsemina. Hann skal og árlega gera fjárhagsáætlun fyrir næsta ár og senda ráðuneytinu svo snemma, að fylgt geti fjárlagafrumvarpi til Alþingis. Í fjárhagsáætlun skal taka upp tillögur um lántökur og önnur fjárframlög svo og tillögur um ráðstöfun á fé úr raforkusjóði, sbr. 38. gr., 3. málsgr.

13. gr.

Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd þessara laga um rafmagnsveitur ríkisins, þar á meðal um:

1. stjórn og fjárreiður, reikningshald og fyrningu, um meðferð varasjóðs, svo og um skýrslugerðir;
2. starfsmannahald og verkaskiptingu starfsmanna;
3. skilyrði, sem rafmagnsveitur ríkisins mega setja héraðsrafmagnsveitum, er kaupa raforku frá þeim, um rekstrarfyrirkomulag og tilhögun veituvirkja til tryggingar öruggum rekstri, svo og til að tryggja rafmagnsveitum ríkisins greiðslu fyrir orku þá, er þær selja, og til að stuðla að aukinni raforkunotkun og góðri hagnýtingu orkunnar.

III. KAFLI

Um héraðsrafmagnsveitur.

14. gr.

Héraðsrafmagnsveita veitir raforku um tiltekið orkuveitusvæði og selur hana neytendum innan takmarka þess.

Ráðherra sá, sem fer með raforkumál, ákveður orkuveitusvæði hverrar héraðsrafmagnsveitu.

Ráðherra getur veitt einkarétt til að reka héraðsrafmagnsveitu á tilteknu orkuveitusvæði, veita raforku um orkuveitusvæðið og selja hana neytendum innan takmarka þess. Veitingu einkaréttar getur ráðherra bundið þeim skilyrðum, sem nauðsynleg þykja til að tryggja jafnrétti notenda og hagkvæma og fullnægjandi dreifingu raforku um orkuveitusvæðið.

15. gr.

Nú tekur orkuveitusvæði, sem ráðherra hefur ákveðið, aðeins yfir einn kaupstað eða einn hrepp eða hluta úr hreppi eða íbúatala kaupstaðarins eða hreppsins

er $\frac{3}{4}$ af íbúatölu alls orkuveitusvæðisins a. m. k., og hefur þá bæjarstjórn eða sveitarstjórn forgangsrétt til að reka héraðsveitu á því orkuveitusvæði og að hljóta til þess einkarétt samkv. 14. gr.

16. gr.

Alls staðar annars staðar en um getur í 15. gr. og þar sem bæjar- eða sveitarstjórn neyta eigi réttar síns samkv. þeirri grein, hafa héraðsrafmagnsveitur ríkisins forgangsrétt til að reka héraðsrafmagnsveitu og hljóta til þess einkarétt samkvæmt 14. gr.

17. gr.

Nú óskar einstakur maður eða félag að reka héraðsrafmagnsveitu á tilteknu orkuveitusvæði og hljóta til þess einkarétt samkv. 14. gr., og skal þá ráðherra tilkynna það hlutaðeigandi sveitar- eða bæjarstjórn og héraðsrafmagnsveitum ríkisins, eins og við á, og veita þeim hæfilegan frest til að ákveða, hvort þær vilja nota rétt sinn samkv. 15. og 16. gr. Hafi þær eigi innan þess frests, sem þeim var settur, tilkynnt ráðherra, að þær ætli að nota rétt sinn samkv. 15. og 16. gr., getur ráðherra veitt umsækjanda einkaréttinn, enda sé að öðru leyti fullnægt ákvæðum laga og reglugerða þar að lútandi. Einkarétturinn veitist um tiltekið árabíl.

18. gr.

Áður en einkaréttur er veittur, auglýsir ráðherra þrisvar sinnum í Lögbirtinga- blaðinu ákvörðun um veitingu einkaréttarins og um takmörk orkuveitusvæðisins.

Nú eiga einstakir menn, félög eða héruð raforkuveitur á því svæði, sem auglýsing samkv. 1. málsgrein nær til, og skulu þá eigendur þeirra skýra ráðherra frá því innan þriggja mánaða frá síðustu birtingu auglýsingarinnar, ef þeir óska að halda starfrækslunni áfram, og ákveður hann þá staðartakmörk þess fyrirtækis, um leið og hann veitir því leyfi til að starfa áfram. Þetta leyfi veitir engan frekari rétt en þeir höfðu áður og er því ekki til fyrirstöðu, að einkaréttarhafi stofnsetji og starfræki orkuveitu innan takmarka fyrirtækisins.

19. gr.

Héraðsrafmagnsveitu, sem hlotið hefur einkarétt samkv. 14. gr., er skylt að selja raforku öllum, sem þess óska, innan takmarka orkuveitusvæðis hennar með þeim skilyrðum, sem nánar eru ákveðin í lögum þessum og í reglugerðum, sem settar verða samkvæmt þeim.

20. gr.

Um héraðsrafmagnsveitu, sem hlýtur einkarétt samkv. 14. gr., aðra en héraðsrafmagnsveitu ríkisins, skal setja reglugerð, sem stjórn veitunnar semur og ráðherra staðfestir, og skal þar m. a. setja ákvæði um stjórn og rekstur rafmagnsveitunnar, orkuveitusvæði hennar, skilmála fyrir raforkusölunni, löggildingu rafvirkja og sektir, allt að 10000 krónum, fyrir brot á reglugerðinni.

21. gr.

Gjald fyrir raforku úr héraðsrafmagnsveitu, sem fellur undir ákvæði 20. gr., skal ákveða í gjaldskrá, sem stjórn rafmagnsveitunnar semur og ráðherra staðfestir. Í gjaldskrá má ákveða sérstakt heimtaugagjald, sem greiðist, þegar heimtaug er lögð. Gjaldskrá skal endurskoða eigi sjaldnar en fimmta hvert ár.

22. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að ábyrgjast allt að 85% stofnkostnaðar fyrir raforkuver sveitarfélaga og héraðsrafmagnsveitur, enda liggi fyrir samþykki raforkumálastjóra á fyrirkomulagi, gerð og tilhögun verksins hverju sinni.

IV. KAFLI

Um héraðsrafmagnsveitur ríkisins.

23. gr.

Ríkisstjórnin setur á stofn og rekur héraðsrafmagnsveitur, þar sem ekki eru aðrar héraðsrafmagnsveitur fyrir hendi, með þeim skilyrðum, sem segir í lögum þessum.

Rafmagnsveiturnar skulu vera eign ríkisins og reknar sem fjárhagslega sjálfstætt fyrirtæki með sérstöku reikningshaldi undir yfirumsjón þess ráðherra, sem fer með raforkumál.

Stofnunin heitir: héraðsrafmagnsveitur ríkisins.

24. gr.

Rafmagnsveitur ríkisins annast rekstur héraðsrafmagnsveitna ríkisins, og hafa raforkumálastjóri og rafmagnsveitustjóri ríkisins á hendi umsjón og stjórn þeirra á sama hátt og gildir um rafmagnsveitur ríkisins.

Héraðsrafmagnsveitur ríkisins endurgreiða rafmagnsveitum ríkisins allan kostnað, sem þær hafa af stjórn og rekstri héraðsrafmagnsveitnanna, eftir reikningi, sem ráðherra samþykkir.

25. gr.

Héraðsrafmagnsveitur ríkisins vinna orku í eigin orkuverum eða kaupa hana frá öðrum orkuverum eða orkuveitum, veita henni um þau svæði, sem orkuveitutaugar þeirra ná yfir á hverjum tíma, og afhenda hana hverjum kaupanda við húsvegg hans eða á notkunarstað.

26. gr.

Til þess að koma upp mannvirkjum héraðsrafmagnsveitna ríkisins skal fjár aflað:

- a. með lántökum;
- b. með framlögum úr ríkissjóði, eftir því sem ákveðið kann að verða í fjárlögum;
- c. með framlögum úr héraði, sbr. 27. gr., og
- d. með tekjuafgangi héraðsrafmagnsveitna ríkisins, sbr. 30. gr.

27. gr.

Gegn óendurkræfu og vaxtalausum framlagi ríkissjóðs til héraðsrafmagnsveitu ríkisins skal ávallt koma óendurkræft og vaxtalaust framlag úr héraði, er að upphæð nemi minnst $\frac{1}{3}$ af framlagi ríkissjóðs. Framlag úr héraði greiðist úr sýslusjóði, og má í reglugerð, sem hver sýslunefnd semur og ráðherra staðfestir, setja um það ákvæði, hvernig sýslusjóði skuli koma sérstakar tekjur fyrir þeim greiðslum, þar á meðal þau skilyrði, að rafmagnsneytandi hafi greitt ákveðið gjald, heimtaugagjald, áður en veitutaugar eru lagðar að húsi hans eða jarðeign. Framlag úr sýslusjóði til héraðsrafmagnsveitu ríkisins getur sýslunefnd bundið við tiltekið mannvirki.

28. gr.

Áður en ráðizt er í að koma upp orkuveitu eða reisa orkuver, skal að undan-gengnum rannsóknum gera nákvæmar áætlanir um tekjur og gjöld af mannvirkjunum.

Nú sýna áætlanir, að tekjur af mannvirkjunum muni eigi nægja til að greiða vexti og afborganir af öllum stofnkostnaði auk annars rekstrarkostnaðar, þar með talið hæfilegt gjald í varasjóð, og má þá eigi gera mannvirkin, nema héraðsrafmagnsveitum ríkisins hafi komið óendurkræft og vaxtalaus framlög, sbr. 26. og 27. gr., sem nægi til að greiða þann hluta stofnkostnaðar, sem umfram er það, er tekjur af mannvirkjunum geta staðið undir.

29. gr.

Nú er í senn um að ræða að gera fleiri en eina nýja héraðsrafmagnsveitu ríkisins eða aukningar eldri veitna, og skal þá sú veita ganga fyrir um framkvæmd, sem áætlanir sýna, að ber sig betur fjárhagslega.

30. gr.

Bókhaldi héraðsrafmagnsveitna ríkisins skal, eftir því sem kostur er, hagað þannig, að það sýni stofnkostnað, tekjur og gjöld veitnanna innan hvernar sýslu um sig.

Nú verður tekjuafgangur af rekstri héraðsrafmagnsveitna ríkisins innan sýslunnar, og skal honum varið til aukningar og endurbóta á veitum í þeirri sýslu. Reiknast í því sambandi sem framlag úr héraði jafnhár hundraðshluti af þeim tekjuafgangi og framlag úr sýslunni þá er orðið af öllu framlagi til héraðsrafmagnsveitna ríkisins innan sýslunnar.

31. gr.

Gjald fyrir raforku frá héraðsrafmagnsveitum ríkisins skal ákveða í gjaldskrá, sem stjórn þeirra semur og ráðherra staðfestir.

32. gr.

Ráðherra setur með reglugerð nánari fyrirmæli um framkvæmd á ákvæðum þessarar laga um héraðsrafmagnsveitur ríkisins.

V. KAFLI

Um raforkusjóð.

33. gr.

Raforkusjóður er eign ríkisins.

Stofnfé sjóðsins er raforkusjóður, eins og hann er orðinn við gildistöku þessara laga.

Aðrar tekjur sjóðsins eru:

- a. tekjuafgangur rafmagnsveitna ríkisins, sbr. 11. gr.;
- b. vextir af fé sjóðsins;
- c. framlag úr ríkissjóði að upphæð 2 milljónir króna ár hvert, og
- d. önnur framlög úr ríkissjóði, eftir því sem ákveðið kann að verða í fjárlögum.

34. gr.

Raforkumálastjóri annast stjórn raforkusjóðs og reikningshald undir yfirumsjón ráðherra.

Handbært fé raforkusjóðs á hverjum tíma skal geymt og ávaxtað í Landsbanka Íslands.

35. gr.

Úr raforkusjóði má veita rafmagnsveitum ríkisins:

1. lán, sem veitast til allt að 30 ára, til að koma upp tilteknum mannvirkjum;
2. rekstrarlán og bráðabirgðalán til skemmri tíma, þar á meðal til að greiða rekstrarhalla, sem verða kann af mannvirkjum hin fyrstu árin, eftir að þau eru gerð.
3. Ef einstakir bændur eða fleiri saman reisa vatnsraforkustöðvar til heimilisnota utan þess svæðis, sem héraðsrafmagnsveitum er ætlað að ná til í náninni framtíð, er heimilt að lána þeim úr raforkusjóði allt að $\frac{2}{3}$ kostnaðar með 2% vöxtum og 30 ára afborgun, enda séu stöðvarnar vel gerðar að dómi rafmagns-eftirlits ríkisins.

36. gr.

Úr raforkusjóði má greiða kostnað af rannsóknum og áætlunum til undirbúnings raforkuveituframkvæmda samkvæmt 8. og 47. gr.

Ef ráðizt er í framkvæmdirnar, skal þessi undirbúningskostnaður talinn með stofnkostnaði þeirra og endurgreiðast raforkusjóði með áföllnum vöxtum.

37. gr.

Úr raforkusjóði má greiða kostnað af almennum rannsóknum og tilraunum, sem raforkumálastjóri annast, til að stuðla að aukinni hagnýtingu raforku og hagnýttari notkun hennar svo og af leiðbeiningum til raforkunotenda um notkun orkunnar, sbr. 47. gr.

38. gr.

Lán þau, sem um getur í 35. gr., tölulið 1, veitast samkvæmt tillögum ráðherra og samþykki Alþingis samkvæmt 9. gr.

Lán þau, sem um getur í 35. gr., tölulið 2 og 3, ákveður ráðherra að fengnum tillögum raforkumálastjóra.

Um aðrar greiðslur úr raforkusjóði skal raforkumálastjóri árlega gera áætlun fyrir næsta ár og senda ráðuneytinu svo snemma, að fylgt geti fjárlagafrumvarpi til Alþingis, sbr. 12. gr.

39. gr.

Ráðherra ákveður útlánsvexti raforkusjóðs, og mega þeir vera allt af 2½% lægri en víxilforvextir Landsbanka Íslands.

VI. KAFLI

Um rafmagnseftirlit ríkisins.

40. gr.

Ráðherra setur í reglugerð um raforkuvirki ákvæði til öryggis gegn hættu og tjóni af þeim og til varnar gegn truflunum á starfrækslu virkja, sem fyrir eru eða síðar kunna að koma.

Í reglugerð skal setja ákvæði um:

- a. Gerð, uppsetningu og starfrækslu raforkuvirkja og annarra virkja, sem sett eru eða notuð svo nálægt raforkuvirkjum, að tjón eða hættu getur stafað af.
- b. Takmörkun á eða bann við innflutningi, sölu og notkun tækja og annarra hluta raforkuvirkja, sem fullnægja ekki þessum skilyrðum.
- c. Skyldu til þess að gefa skýrslu um raforkuvirki, sem fyrir hendi eru, og um ný virki og aukningu eldri virkja, svo og að hlíta fyrir mælum ráðherra um rannsókn á slíkum virkjum.
- d. Eftirlit með raforkuvirkjum af hálfu ríkisins, þar með talið eftirlit með innflutningi og sölu raforkuvirkja og hluta þeirra og með smíði þeirra innan lands. Má ákveða, að raforkuvirki, hlutar þeirra og efni til þeirra skuli merkt sérstöku viðurkenningarmerki frá rafmagnseftirliti ríkisins. Skal viðurkenningarmerkið vera staðfest af ráðherra og birtast í Stjórnartíðindum. Er engum heimilt að nota merkið nema með leyfi rafmagnseftirlits ríkisins og eftir þeim reglum, sem það setur um notkun þess.
- e. Löggildingu á hæfum rafvirkjum.
- f. Skyldu rafmagnsveitustjórna að hafa eftirlit með því, að rafmagnslagnir og tæki, sem notuð eru í sambandi við raforkuveitur þeirra, brjóti eigi í hága við ákvæði settra reglugerða, og um heimild handa rafmagnseftirliti ríkisins að láta stöðva um stundarsakir starfrækslu raforkuveitna eða láta loka fyrir rafmagnsstrauminn hjá einstökum mönnum eða fyrirtækjum, er þverskallast við að hlíta settri reglugerð, svo og að taka löggildingu eða söluleyfi um skamman tíma eða langan tíma af þeim, sem hafa gerzt brotlegir við reglugerðina.
- g. Sektir, allt að 10000 krónum, fyrir brot á reglugerðinni.

41. gr.

Raforkuvirki mega ekki hafa í för með sér hættu fyrir eignir annarra manna eða hættu við truflunum á starfrækslu virkja, sem fyrir eru. Sé unnt að afstýra slíkum truflunum með öryggisráðstöfunum, skulu þær gerðar á kostnað eiganda hinna nýju virkja, en þó má skylda eiganda hinna eldri virkja til að bera nokkurn hluta kostnaðarins, ef framkvæmd öryggisráðstafana hefur í för með sér verulega hagsmuni fyrir starfrækslu þeirra framvegis. Svo má og ákveða, að eigandi eldri virkja skuli kosta að nokkru eða öllu leyti þær öryggisráðstafanir, sem framvegis verða hluti af hans virkjum og hans eign, ef þær eru nauðsynlegar sökum þess, að hin eldri virki hafa verið ófullkomnari eða miður trygg en venja er til eða krafizt verður um ný virki á þeim tíma, þegar ráðstafanirnar koma til framkvæmda.

Ráðherra sker úr öllum ágreiningi um það:

- a. hvort raforkuvirki hafi í för með sér hættu við truflunum á starfrækslu eldri virkja;
- b. hvaða öryggisráðstafanir skuli framkvæma til að afstýra slíkum truflunum;
- c. hver eigi að koma þeim ráðstöfunum í verk;
- d. hvort og að hve miklu leyti eigandi hinna eldri virkja skuli taka þátt í kostnaðinum við þær.

Ráðherra getur stöðvað notkun raforkuvirkja, unz öryggisráðstafanir þær, er hann áskilur, eru komnar í framkvæmd.

42. gr.

Raforkumálastjóri hefur í umboði ríkisstjórnarinnar yfirumsjón með eftirliti ríkisins með raforkuvirkjum.

43. gr.

Ráðherra skipar að fengnum tillögum raforkumálastjóra framkvæmdastjóra til að stjórna framkvæmd eftirlits ríkisins með raforkuvirkjum. Nefnist hann rafmagnseftirlitsstjóri ríkisins. Ráðherra setur honum erindisbréf.

Ráðherra skipar og ræður aðra fasta starfsmenn við rafmagnseftirlit ríkisins, eftir því sem þörf krefur og að fengnum tillögum rafmagnseftirlitsstjóra og raforkumálastjóra.

Laun rafmagnseftirlitsstjóra og annarra fastra starfsmanna og annar kostnaður við eftirlitið greiðist úr ríkissjóði að svo miklu leyti sem ekki er séð fyrir fé til þess á annan hátt, og veitist fé til þess árlega á fjárlögum.

44. gr.

Heimilt er ráðherra að ákveða í reglugerð, að eigendur raforkuvera og raforkuveitna skuli árlega greiða til rafmagnseftirlits ríkisins gjald, sem miðast við heildartekjur þeirra af raforkusölu og leigu mælitækja að frádregnu andvirði aðkeyptrar raforku og má nema allt að einum hundraðshluta af þeim, og að þeir, sem flytja inn til landsins raforkuvirki og hluta þeirra eða gera þau innan lands, greiði til eftirlitsins gjald, sem miðast við innkaupsverð virkjanna, en söluverð þeirra frá verksmiðju, ef þau eru gerð hér, og má nema allt að $\frac{3}{4}$ % af því. Undanþegin því gjaldi skulu þó vera þau raforkuvirki, sem ekki falla undir rafmagnseftirlit ríkisins.

Nú notar eigandi raforkuvers sjálfur alla þá orku, sem þar er unnin, eða verulegan hluta hennar og hún er ekki mæld eða verðlögð eða ekki er vitað um tekjur af raforkusölu, og má þá miða gjaldið við stærð rafla í orkuveri, og má það nema allt að 5 krónum á hvert kilóvatt í málraun þeirra.

Fyrir eftirlit með uppsetningu nýrra raforkuvirkja skal eftirlitinu greiðast kostnaður þess eftir nánari fyrirmælum í reglugerð.

Ráðherra setur ákvæði um innheimtu gjaldanna. Hann getur heimilað stöðvun á rekstri virkjanna, ef gjaldið er ekki greitt á réttum gjalddaga.

VII. KAFLI
Um stjórn raforkumála.

45. gr.

Ráðherra sá, sem fer með raforkumál, skipar raforkumálastjóra til að fara með störf þau, sem honum eru ætluð í lögum þessum, og setur honum erindisbréf. Hann skal vera rafmagnsverkfræðingur.

Ráðherra skipar og ræður fasta starfsmenn raforkumálastjóra til aðstoðar, eftir því sem þörf krefur og að fengnum tillögum hans.

Laun raforkumálastjóra og annarra fastra starfsmanna og kostnaður af skrifstofu hans greiðist úr ríkissjóði, og veitist fé til þess árlega á fjárlögum.

46. gr.

Raforkumálastjóri er ráðunautur ríkisstjórnarinnar í raforkumálum.

47. gr.

Raforkumálastjóri annast rannsóknir á skilyrðum til hagnýtingar á orkulindum landsins, svo sem fallvötnum og jarðhitasvæðum, til raforkuvinnslu. Hann rannsakar og gerir tillögur um heildartilhögun á raforkuveitum til almenningsþarfa, sbr. og 8. gr.

Raforkumálastjóri rannsakar enn fremur og gerir tilraunir um hagfellda notkun raforku og leiðbeinir raforkunotendum í þeim efnum. Hann getur haft um það samvinnu við héraðsrafmagnsveitur.

48. gr.

Raforkumálastjóri hefur umsjón með vatnsrennslismælingum í fallvötnum landsins.

49. gr.

Raforkumálastjóri hefur umsjón með fallvötnum, sem eru í eign ríkissjóðs, heldur skrá yfir þau og annast nauðsynlegt bókhald í sambandi við þau. Um alla veiði í slíkum fallvötnum skal hann leita tillagna veiðimálastjóra.

Raforkumálastjóri gerir tillögur til ríkisstjórnarinnar um kaup á vatnsréttindum og jarðhitasvæðum, sem hann telur nauðsynlegt eða hagkvæmt, að ríkið eignist. Um hagnýtingu jarðhitasvæða, sem eru í eign ríkisins, skal leita álits raforkumálastjóra.

50. gr.

Sameinað Alþingi kýs með hlutfallskosningu 5 manna raforkuráð, er vera skal ríkisstjórninni til aðstoðar í raforkumálum. Ráðið skal kosið til fjögurra ára í senn, og skipar ráðherra formann úr hópi þeirra, sem Alþingi hefur kosið.

51. gr.

Þóknun til meðlima raforkuráðs greiðist úr ríkissjóði, og veitist fé til þess árlega á fjárlögum.

52. gr.

Verkefni raforkuráðs er að fylgjast með stjórn og framkvæmdum í raforkumálum, gera tillögur í þeim efnum og vera ríkisstjórninni til ráðuneytis í öllum raforkumálum.

53. gr.

Raforkuráð skal eiga kost á að fylgjast með rannsóknum raforkumálastjóra og rekstri rafmagnsveitna ríkisins. Ráðinu skulu send til athugunar og umsagnar:

1. tillögur raforkumálastjóra um að reisa, kaupa eða leigja orkuver eða orkuveitu;
2. tillögur ríkisstjórnarinnar til Alþingis um að reisa ný orkuver eða koma upp nýjum orkuveitum eða festa kaup á slíkum mannvirkjum;

3. frumvarp að gjaldskrám rafmagnsveitna ríkisins;
4. efnahags- og rekstrarreikningar rafmagnsveitna ríkisins og kostnaðarreikningar mannvirkja í smíðum svo og skýrslur raforkumálastjóra um rekstur rafmagnsveitna ríkisins;
5. fjárhagsáætlun rafmagnsveitna ríkisins og tillögur um lántökur, önnur fjárframlög og ráðstöfun fjár úr raforkusjóði;
6. frumvarp að reglugerð um rafmagnsveitur ríkisins;
7. erindisbréf, sem ráðherra gefur út handa starfsmönnum hjá raforkumálastjóra, rafmagnsveitum ríkisins og rafmagnseftirliti ríkisins;
8. tillögur um ákvörðun orkuveitusvæðis héraðsrafmagnsveitu;
9. frumvörp að reglugerðum og gjaldskrám héraðsrafmagnsveitna, ef ráðið óskar þess sérstaklega;
10. tillögur um nýjar héraðsrafmagnsveitur ríkisins ásamt kostnaðar- og rekstraráætlunum um þær;
11. frumvörp að reglugerð og gjaldskrám héraðsrafmagnsveitna ríkisins;
12. ársreikningar og fjárhagsáætlun héraðsrafmagnsveitna ríkisins;
13. frumvörp að reglugerð um raforkuvirki;
14. tillögur til breytinga á raforkulögum.

54. gr.

Ef raforkuráð verður eigi sammála um afgreiðslu máls til ríkisstjórnarinnar, skal það gera henni grein fyrir því, hvernig atkvæði féllu um málið í ráðinu, og er hverjum einstökum fulltrúa í ráðinu rétt að leggja fram sérálit í málinu, sem sendist með málsskjölum til ríkisstjórnarinnar.

55. gr.

Rafmagnsveitur ríkisins, héraðsrafmagnsveitur ríkisins og raforkusjóður eru undanþegin tekjuskatti, útsvari, stimpilgjaldi og öðrum sköttum til ríkis, sveitar- og bæjarfélaga.

VIII. KAFLI

Almenn ákvæði.

56. gr.

Rafmagnsveitur ríkisins, héraðsrafmagnsveitur ríkisins og raforkusjóður eru undanþegin tekjuskatti, útsvari, stimpilgjaldi og öðrum sköttum til ríkis, sveitar- og bæjarfélaga.

57. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin: lög um vatnsorkusérleyfi, nr. 46 1925, lög um undirbúning á raforkuveitum til almenningsþarfa, nr. 28 1932, lög um raforkuvirki, nr. 83 1932, lög um viðauka við og breytingar á lögum um raforkuvirki, nr. 38 1939, lög um rafveitur ríkisins, nr. 16 1942, og lög um raforkusjóð, nr. 91 1942; enn fremur öll önnur ákvæði eldri laga, sem koma í bága við ákvæði laga þessara.

58. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.